

неувагу з боку Срезневського до свого старого приятеля, і авторитарність тону, що могла ображати Метлинського» [3, с. 210].

Отже, листи А. Метлинського до І. Срезневського є яскравим прикладом романтичної епістолярної прози в її власне українському варіанті. Маючи за основу ліричний елемент, ці листи дають можливість простежити духовну біографію українського романтика, скласти його психологічний портрет, дослідити ті важелі, які найбільше вплинули на формування його світогляду та творчої манери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ботникова А.Б. Немецкий романтизм : диалог художественных форм : [монография] / Алла Борисовна Ботникова. – Воронеж : Воронежский государственный университет, 2003. – 341 с.
2. Елистратова А. Эпистолярная проза романтиков // Европейский романтизм / [отв. ред. И.Неупокоева, И.Шетер]. – М. : Наука, 1973. – С. 309–351.
3. Харківська школа романтиків : у 3 т. / [ред., вступні статті й примітки А. Шамрая]. – Х. : ДВУ, 1930. – Т. 2. – 224 с.

*Статтю рекомендовано до друку
кандидатом філологічних наук, доцентом кафедри
іноземної філології і методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»
Летючою Л.П.
Стаття надійшла до редакції 20 лютого 2017 року*

УДК 811.112.2'42

*Олеся Скляренко
(м. Переяслав-Хмельницький, Україна)*

ПЕРСОНАЖНИЙ ДИСКУРС ЯК СКЛАДОВА АВТОРСЬКОГО НАРАТИВУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ (на матеріалі оповідань Інгеборг Бахманн)

У статті досліджуються особливості персонажного дискурсу як складова авторського наративу на матеріалі оповідань відомої австрійської письменниці Інгеборг Бахманн. Автором було встановлено, що персонажному дискурсу аналізованих оповідань характерне використання таких комунікативних стратегій як кооперативні, конфліктогенні та маніпулятивні. Було також встановлено, що важливими компонентами комунікативних стратегій в цих оповіданнях є комунікативні тактики втішання, вмовляння та залякування. На мовленнєвому рівні такі характеристики є визначальними на лексичному та синтаксичному рівні.

Ключові слова: *оповідання, дискурс, наратив, комунікативні стратегії, комунікативні тактики, дискурсивна поведінка.*

Статья рассматривает особенности персонажного дискурса как составляющую авторского нарратива на примере рассказов известной австрийской писательницы Ингеборг Бахманн. Было установлено, что этим рассказам свойственно употребление таких коммуникативных стратегий как кооперативные, конфликтогенные и манипулятивные. Было также установлено, что важным компонентом коммуникативных стратегий в этих рассказах являются коммуникативные тактики утешенья, уговора и запугивания. На языковом уровне такие характеристики показательны на лексическом и синтаксическом уровнях.

Ключевые слова: *рассказ, дискурс, нарратив, коммуникативные стратегии, коммуникативные тактики, дискурсивное поведение.*

The article reveals some peculiarities of the characters' communication as an important part of author's narration on the example of stories of great Austrian writer Ingeborg Bachmann. It was established that these stories have some common communicative peculiarities, such as the usage of cooperative, conflict and manipulative communicative strategies. It was analysed, that communicative tactics of consolation, persuasion and threaten are very important for the characters in I. Bachmann's stories. On the language level those characteristics are seen on lexical and syntax level.

Key words: *story, discourse, narration, communicative strategies, communicative tactics, discourse behaviour.*

Постановка проблеми дослідження. Дослідження персонажного дискурсу з урахуванням їх діалогічних стратегій є одним із ключових в аналізі оповідання як мовленнєвого жанру. За твердженням К. Адамчика, К. Брінкера, Ф. Бацевича та Я. Бондаренко, дискурс персонажа художнього тексту містить ті зразки самооцінки, крайніми полюсами якої є самоствердження та самозасудження. Саме ці полюси регулюють вибір тих чи інших засобів вираження власних думок особистостей [3; 7; 1; 2; 5].

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про те, що у нарративній структурі художнього тексту стереотипність персонажного дискурсу є своєрідним орієнтиром, що вказує на психологічний тип персонажа як мовної особистості. Діалог в текстах оповідання свідчить про закономірності використання особистісного стилю спілкування, комунікативні преференції та способи вирішення конфліктів. Прямий мовленнєвий контакт у текстах оповідань – це віддзеркалення індивідуальної сфери життєдіяльності індивіда: когнітивної – знання, погляди, установи та упередження, акціональної – індивідуальні способи дії, соматичної – фізичні та психічні стани індивіда, позиційної – це соціальні та ситуативні ролі і позиції [3, с. 136].

Також дослідження мовленнєвих стратегій та тактик персонажа в нарративній структурі художнього тексту обумовлюється тим, що структурно-композиційні й стилістичні аспекти оповідання, як мовленнєвого жанру,

вказують на процеси текстотворення й співвідношення мовленнєвого жанру та індивідуального стилю.

Формулювання цілей статті полягає у тому, що доступ до мовної особистості здійснюється через її продукти – текст і дискурс. Тому **об'єктом** даної розвідки є персональний дискурс оповідань Інгеборг Бахманн, як складової авторського нарративу у художньому тексті з урахуванням його діалогічних стратегій та тактик.

Предметом дослідження виступають дискурсивні фрагменти оповідань відомої австрійської письменниці, засновниці однойменної премії з літератури у Німеччині – Інгеборг Бахманн.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні існують різноманітні типології комунікативних стратегій, адже вони, як і саме трактування терміна, є ще не повністю дослідженою проблемою. Ми використовуватимемо трактування терміна «комунікативні стратегії» і їх типологію за О.О. Селівановою, де комунікативною стратегією називається «... складник евристичної інтенційної програми планування дискурсу, його проведення й керування ним із метою досягнення кооперативного результату, ефективності інформаційного обміну та комунікативного впливу. Це певна комбінаторика проміжних цілей, а безпосередньою реалізацією такої комбінаторики називають тактикою» [4, с. 268]. Залежно від мети комунікації О. Селіванова зазначає, що залежно від мети комунікації у науковій літературі сьогодні виокремлюють такі типи комунікативних стратегій: *кооперативні* – спрямовані на комунікативну співпрацю партнерів спілкування й такі, що передбачають пом'якшення мовленнєвої поведінки мовця з метою зменшення ризику виникнення конфліктних ситуацій; *конфліктогенні* – призводять до конфлікту та *маніпулятивні* – спрямовані на зміну свідомості чи поведінки партнера спілкування в цілях мовця [4, с. 208].

За твердженням К. Брінкера, персонажна мова відтворює мовленнєві характеристики прототипів. Прототипами дослідник вважає певні соціокультурні, національні та гендерні типи [7, с. 8]. Таким чином, аналіз стратегій і тактик в оповіданнях І. Бахманн дозволить реципієнту збагнути персонажі як мовних особистостей. Під мовною особистістю мається на увазі іманентна ознака особистості як носія мови й комуніканта, що характеризує його мовну й комунікативну компетенцію та реалізацію їх у процесах продукування, сприйняття, розуміння й інтерпретації вербальних повідомлень, текстів, а також при комунікативній взаємодії [4, с. 445].

Серед мовленнєвого потоку персонажного мовлення маркованістю позначається використання персонажами у описі своїх персонажів конфліктогенних та маніпулятивних комунікативних стратегій. Самі ці стратегії визначаються частотністю свого використання, тому є домінантними в авторському нарративі на макро-стилістичному рівні. *Конфліктогенні стратегії* в оповіданнях І. Бахманн вимагають використання таких тактик: *тактики нападу*, *тактики втішання* та *тактики захисту*. Прикладом *тактики нападу* може бути діалог Йозіпа та Марії з оповідання «Die Fähre»

«*Es ist spät*». *Seine Stimme ist voll Vorwurf.*

«*Du fährst nicht mehr?*»

«*Ich weiß nicht*», *erwider er. «Wo willst du noch hin?»*. *Er ist von fremder Unerbittlichkeit beherrscht* [6, с. 12].

Поромник Йозіп, використовуючи прості непоширенні речення, чітко скеровує ситуацію у свій власний бік, уступаючи першим у розмову без привітань чи ввідних питань, робить зауваження Марії, що вже пізня година і це не личить молодій дівчині в такий час самій їхати до панського будинку. Відповідаючи на запитання Марії, він також використовує просте непоширене речення. Такий синтаксис характеризується скутістю, де адресант не може знайти потрібних слів. Також цей тип висловлення відзначається присутністю м'якості у мовленні, що може вказувати на те, що мовець не є потенційним провокатором.

Інший випадок: «*«Sie müssen mir einen Schein schreiben*», *sagte der Mann und sah den Doktor aus entzündeten Augen an. «Meine Augen tun mir verdammt weh» «Das werde ich nicht tun*», *sagte der Doktor, deutlich, jedes Wort betonend. «Warum besuchen Sie Ihre Frau nicht? – Warum besuchen Sie Ihre Frau nicht im Krankenhaus!» schrie der Doktor. ...* » [6, с. 66]. Ситуація описуваного діалогу розгортається у квартирі зварника, який, знайшовши книгу з філософським змістом, забуває про все на світі, роботу, сім'ю й лише зацікавлений пошуком сенсу життя. Маючи хвору дружину, він зовсім не переймається її здоров'ям, а лише лежить у ліжку й читає. Лікар сам приходиться до чоловіка, щоб запитати, у чому справа. Замість привітання чоловік наказує лікарю виписати йому листок непрацездатності, тому що в нього болять очі, а зварнику із хворими очима тяжко працювати.

Речення підсилюється використанням модального дієслова «*müssen*» та прислівника «*verdammt*», що надає репліці відтінку розмовного мовлення. Комунікативна мета чоловіка – отримати листок непрацездатності, але його маніпулятивна стратегія не мала результату, адже коротка репліка-відповідь лікаря «*Das werde ich nicht tun*» має відтінок упевненості, до того ж лікар сам зразу переходить у наступ, використовуючи повтор у питальних реченнях. «*Warum besuchen Sie Ihre Frau nicht? – Warum besuchen Sie Ihre Frau nicht im Krankenhaus!*» Використання у кінці другого питального речення знаку оклику замість знака питання має свою комунікативну мету, а саме якимось чином уплинути на чоловіка, щоб він відвідав дружину, яка ось-ось помре в лікарні.

Тактика втішання мовних особистостей в оповіданнях характеризується стриманістю та м'якістю, що на вербальному рівні виражається у виправданнях або вимушених компліментах:

«*Mara schien etwas eingefahren zu sein, sie setzte schüchtern hinzu: Ich habe dich im Radio gehört, letzte Woche. In diesem Konzert. Du warst sehr gut, glaube ich. Charlotte hob abwehrend die Achseln.*

Sehr gut, sagte Mara und nickte. Vielleicht kannst du wirklich etwas und vielleicht bist du ehrgeizig

Charlotte erwiderte hilflos: Ich weiß es nicht. Auch so kann man es nennen

....

Nicht böse sein! - Mara richtete sich auf, schlang die Arme plötzlich um Charlottes Hals. – Du bist wunderbar. Nur lieb mich! Lieb mich! Aber ich werde alles hassen von Eifersucht, die Musik, das Klavier, die Leute, alles. Und ich werde stolz sein zugleich auf dich. Aber lass mich bei dir bleiben. – Sie besann sich und ließ die Arme sinken. – Ja, tu wie du willst. Nur schick mich nicht fort. Ich werde alles für dich tun, dich aufwecken morgens, dir den Tee bringen, die Post, ans Telephon gehen, ich kann kochen für dich, dir alle Wege abnehmen, dir alles vom Leib halten. Damit du besser tun kannst, was du willst. Nur lieb mich. Und lieb nur mich» [6, с. 210-211].

Шарлота нічого не може вдіяти з нав'язливою поведінкою закоханої в неї невідомої дівчини. Спочатку дівчина намагається за допомогою компліментів привернути увагу Шарлоти, дати їй зрозуміти, що вона цікавиться нею вже давно: «*Du warst sehr gut; vielleicht kannst du wirklich etwas und vielleicht bist du ehrgeizig....*». Тут слід також зауважити, що в наведеному діалозі комплімент є засобом ввічливості, що реалізує її максимум. На думку О. Селіванової, саме комплімент задовольняє найважливішу психологічну потребу людини - прагнення до позитивних емоцій [4, с. 216]. Молода піаністка Шарлота після певного часу, проведеного з Марою, стомлена й не хоче знаходити слів для продовження розмови. Невербальний знак плечима у відповідь та апосіопеза вказують на втому, нерозуміння ситуації, що склалася, та небажання продовжувати розмову. Це все провокує Мару, яка вдається до маніпулятивної стратегії і після задобрювання перераховує все, що вона може зробити для Шарлоти. Дівчина намагається примусити кохати її, що на рівні синтаксису передається за допомогою кіклоса, тобто рамкового повторення.

*Захисна стратегія дискурсу персонажів оповідань знаходить своє місце в мовленні особистостей, для яких також характерна м'якість, яка і провокує співрозмовника на агресію. Наприклад, ситуація Міранди з оповідання «Ihr glücklichen Augen»: «*Ja, du, ins Lavoir. Ich komm mir invalid vor, ich kann nicht ausgehen, ich kann niemand sehen. Du verstehst.**

Josef sagt aus dem IV. Bezirk herüber:

Eine schöne Bescherung. Aber du bist schon oft ohne Brille ausgegangen.

Ja aber. Miranda weiß nichts Überzeugendes vorzubringen. Ja aber, jetzt ist das anders, denn sonst hab ich sie wenigstens in der Tasche.

Nein, das hast du nicht. Ich bitte schon sehr!

Wir wollen doch nicht deswegen, flüstert Miranda, bitte, wie klingelst du denn?

Wie soll ich denn klingeln?

Anders. Eben anders.

Aber da keine Antwort kommt, sagt sie schnell:

Doch, Lieber, ich komme mit, ich fühle mich nur so unsicher, gestern bin ich beinahe, ja, fast, nicht ganz, ohnmächtig, wirklich, es ist scheußlich, ich habe die Reserve ja probiert. Alles «daneben», verzerrt. Du verstehst schon» [6, с. 364].

Міранда телефонує своєму коханому й знаючи, що він сердитиметься, що знову щось трапилося з її окулярами, розпочинає свою розмову з простого еліптичного речення, в якому немає ні підмета, ні присудка. Використання прислівника «*invalid*» підсилює стан її беззахисності.

Для діалогу Міранди і Йозифа характерне використання еліпса: «*Wir wollen doch nicht deswegen, flüstert Miranda, bitte, wie klingelst du denn?*», «*Alles «daneben», verzerrt*». Такий тип синтаксису вказує читачу, що Міранда не може знайти потрібних слів для переконання, щоб коханий прийшов до неї на допомогу. Стан беззахисності підсилюється використанням прислівників «*unsicher, ohnmächtig, scheußlich*». Але всі намагання не приносять очікуваного результату. Тут можна стверджувати, що Міранда зазнала комунікативної девіації, тобто зазнала невдачі, причиною якої є недостатня комунікативна компетенція адресанта [1, с. 137].

Дискурсу Йозифа притаманні прості непоширені, інколи еліптичні речення: «*Eine schöne Bescherung, Wie soll ich denn klingeln?*». Це свідчить про небажання адресата підтримувати розмову та вказує на нехтуванням максимою ввічливості, що в даному випадку характеризується тактовністю, тобто мінімізацією примусу.

Маніпулятивні стратегії реалізують у собі спрямованість на зміну поведінки партнера спілкування в цілях мовця [4, с. 209]. Персонажі І. Бахманн використовують таку стратегію, щоб вплинути на співрозмовника та отримати бажаний результат. Комунікативна мета маніпулятивної стратегії вимагає використання *тактики умовляння та залякування*. В оповіданні «*Der Schweißler*» знаходимо два випадки використання персонажами тактики умовляння: «*Der Mann ließ es liegen, ohne daraufzuschauen, und sagte dann rasch: „Ich war zwei Tage nicht arbeiten. Sie müssen mir einen Schein schreiben*». «*Ausnahmsweise*», sagte der Doktor, «*weil die Frau Sie braucht. Ausnahmsweise kann ich das machen. Ich kann das sonst nicht. Es ist strafbar*» ... *Der Doktor schrieb nicht gleich, sondern fragte «was ist denn los? Mit Ihnen ist doch etwas los*». «*Nichts*», sagte der Mann «*das heißt, ich möchte Sie etwas fragen*» «*Ja?*» fragte der Doktor. » [6, с. 62].

Та «*«Herr Doktor» sagte die Frau, «es ist alles umsonst, ich weiß es. Er kümmert sich um nichts mehr. Er schaut die Kinder nicht mehr an. Ich könnte krepieren. Von ihm aus ja, krepieren könnte ich*» «*Ich werde ihm eine Stelle verschaffen. Heutzutage ist nichts leichter als das. Haufenweise gibt es Stellen für einen gelernten Arbeiter*». «*Nein*»; sagte die Frau und weinte, «*es ist alles umsonst. Jetzt ist das Unglück da. Keiner gibt einen roten Heller für uns*» «*Sie sind eine dumme Frau, Frau Rosi*», sagte der Doktor, «*denn Ihr Mann ist doch ein braver Mensch, ein fleißiger, braver Mensch*» «*Aber er liest. Tut nichts als lesen. Reden Sie mit ihm. Auf mich hört er ja nicht*» » [6, с. 65].

Спільним елементом у цих двох випадках є використання модальних дієслів, у першому випадку «*Sie müssen mir einen Schein schreiben*», а в другому прикладі використання форми умовного способу в складі повтору «*Ich könnte krepieren; krepieren könnte ich*» виконує стилістичну роль

підсилення. Дружина не впевнена у своєму чоловіку, якому все стало байдуже, і вона вважає, що навіть її смерть нічого не зможе змінити.

На відміну від цього прикладу перший випадок свідчить про продумане використання модального дієслова «müssen», що ставить лікаря в безвихідне становище. Його відповідь із використанням анафори «*ausnahmsweise*» вказує на те, що не досить часто лікар виписував листок непрацездатності здоровій людині. Синтаксис дискурсу лікаря характеризується також використанням іншого типу повтору, а саме епіфори «*etwas los*», яка також стилістично підсилює комунікативну мету мовця дізнатися, що стало причиною зміни ставлення чоловіка, професійного зварника, до життя та до своєї родини й роботи.

У другому прикладі, так само як і в першому, мета вмовити співрозмовника виконати задумане реалізується за використання наказового способу. Дружина просить лікаря поговорити з чоловіком «*Reden Sie mit ihm*», лікар знову піддається на вмовляння і за допомогою епітетів «*einen dumme Frau*,» та «*ein braver Mensch, ein fleißiger, braver Mensch*» звинувачує дружину зварювальника в тому, що вона втратила віру у свого чоловіка.

Таким чином, можна дійти висновку, що використання тактики вмовляння, яка характеризується впливом на емоційний стан адресата, має свій успіх за умови використання наказового способу, модальних дієслів та умовного способу.

На відміну від тактики вмовляння тактика залякування порушує максимуму ввічливості, що, за твердженням О. Селіванової, включає в себе такі ознаки: тактовність, великодушність, схвалення іншого, згоду й усунення розбіжності в поглядах, симпатію та співчуття, дружлюбність, запобігливість як прагнення мінімізувати дискомфорт, усунути незадоволення інших тощо [4, с. 215]. Розглянемо приклад: «*«Als Kind habe ich versucht, mich zu rächen», sagte ich, und mein Atem feuchtete ihre Wangen.*

«Zu rächen ... ?» fragte sie.

«Ich habe einer Katze mit einem großen, scharfen Messer die Beine abgeschnitten, einer ganz kleinen, blutjungen Katze. Dann trug ich sie ins Wasser. Ich hörte sie schreien, noch als sie im Wasser trieb. Es war, als schrie das Wasser. Ja, das Wasser schrie noch lang, es schrie, bis es Abend wurde, und ich lag am Ufer und zählte die Schreie»

Anna wurde so blaß, daß ihr Gesicht kleiner zu werden schien; nur ihre Lippen traten, zusehends, röter und voller hervor. Sie ließ sich ohne Widerstand küssen» [355, с. 81].

Тож з наведеного вище видно, що герой оповідання «Der Hinkende», ім'я якого автор в оповіданні не називає, застосовує тактику залякування, комунікативною метою якої є змусити дівчину поцілувати його. Кульгавий чоловік почуває себе занадто ображеним на життя, в якому він народився з вадами здоров'я. Щоб примусити дівчину звернути на нього увагу, кульгавий використовує у своєму мовленні прості епітети та порівняння: «*mit einem großen, scharfen Messer*» та «*einer ganz kleinen, blutjungen Katze*». Якщо вже чоловіку не було шкода малого кошеняти, то Анна розуміє, що з нею він

також може зробити все, що забажає. На жорстокість кульгавого вказує також порівняння, яке він використовує для опису крику кошеняти «*als schrie das Wasser*» і те, що кошеня тонуло, а він лежав на березі й рахував його крики. Але така тактика мала успіх, використання Анною апосіопези «*Zu rächen ... ?*» вказує реципієнту та те, що дівчина не знає, що їй відповісти. Вона не може знайти потрібних слів, щоб висловити свою думку та втекти від чоловіка.

Крім маніпулятивних та конфліктогенних стратегій, дискурсу персонажів оповідань І. Бахманн притаманне також використання кооперативної стратегії, що спрямоване на залагодження конфліктних ситуацій та характеризуються застосуванням альтруїстичної форми мітігації. Альтруїстичною мітігацією є мітігація пом'якшення мовленнєвої поведінки на користь адресата [4, с. 209].

«*Was ... ? .*» ... «*Kann ich es gutmachen?*»

«*Nein*», *schrie Justin* *erlöst*, «*dieses verlorene Geld kannst du nicht mehr ...*», *er brach erschöpft ab*, *dann nahm er höhrend den Faden wieder auf*: «*Gutmachen! Gutmachen! Du bist wohl verrückt. Diesen Schuften kann man doch nicht an!*»

«*Hat man dich betrogen?*» *flüsterte sie*.

«*Nein*» *erwiderte er*, «*ich habe ihnen das Geld abgenommen, das sie nicht verdienen. Verstehst du das? Sie verdienen es nicht*»

«*Ja*», *antwortete sie und sah erleichtert, wie seine Stirn sich glättete*» [6, с. 15].

Дружина агресивного чоловіка Юстіна завжди страждає від його поведінки. Він завжди робить її винною в своїх проблемах. Юстін прийшов додому не в гуморі, тому у своїй розмові молода жінка використовує тактику пом'якшення, вона розуміє, що неправильне слово може спровокувати чоловіка до бійки, тому вона лише обережно запитує «*Was ?*», а апосіопеза вказує на її невпевненість. Комунікативна мета жінки – з'ясувати, що сталося з чоловіком. Її мовлення характеризується простими питальними реченнями. Жінка не реагує на агресивну маніпулятивну тактику залякування, насичену наказовими реченнями та образою «*Du bist wohl verrückt*». Жінка просто вислуховує свого чоловіка та ствердно відповідає на його запитання, що сповіщає чоловіка про покору дружини. Такий тип дискурсу запобігає конфлікту та знижує ризик суперечки.

Висновки. Розглянувши всі вибрані з оповідань Інгеборг Бахманн приклади різноманітних дискурсивних особливостей персонажного мовлення можна зробити висновок, що аналіз стратегій і тактик мовлення персонажів вказує на їхню індивідуальність та засоби самоствердження в суспільстві. Домінантними в дискурсі персонажів є маніпулятивні та конфліктогенні стратегії, що свідчить про подекуди агресивний характер протагоністів, а використання кооперативної стратегії – про м'якість та нерішучість. Як і сама авторка, її персонажі постійно перебувають у пошуку та прагнуть самоствердження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : [навч. посібник] / Флорій Сергійович Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 342 с.
2. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної генології : [навч. посібник] / Флорій Сергійович Бацевич. – К. : Академія, 2006. – 247 с.
3. Бондаренко Я.О. Дискурс акцентуєваних мовних особистостей: комунікативно-когнітивний аспект (на матеріалі персонажного мовлення в сучасній американській прозі) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Яна Олексіївна Бондаренко. – К., 2002. – 237 с.
4. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації : [підручник] / Олена Олександрівна Селіванова. – Черкаси : Видавництво Чабаненко Ю. А., 2011. – 350 с.
5. Adamzik K. Textlinguistik : Eine einführende Darstellung / Kirsten Adamzik. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 2004. – 176 S.
6. Bachmann I. Sämtliche Erzählungen / Ingeborg Bachmann. – München, Zürich : Piper Verlag, 2005. – 498 S.
7. Brinker K. Linguistische Textanalyse : Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden / Klaus Brinker. – Berlin : Erich Schmidt Verlag, 2005. – 179 S.
8. Fleischer W. Stilistik der deutschen Sprache / Fleischer Wolfgang, Michel Georg, Starke Günter. – München : Peter Lang Verlag, 1993. – 340 S.

*Статтю рекомендовано до друку
кандидатом філологічних наук, доцентом кафедри
іноземної філології і методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»
Заболотною Т.В.
Стаття надійшла до редакції 20 лютого 2017 року*

УДК 811.111'42

*Юлія Скриннік
(м. Харків, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ МОВЦІВ ПРИ ЗМІНІ СОЦІАЛЬНИХ РОЛЕЙ У ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

У статті проаналізовано особливості використання мовцями вербальних та невербальних компонентів комунікації в інституціональному дискурсі при зміні соціальних ролей. Встановлено, що репертуар вербальних та невербальних компонентів мовця змінюється при переході від виконання як домінуючої ролі до субординативної, так і від субординативної до домінуючої соціальної ролі. Виділено стратегії вибору вербальних та невербальних компонентів при зміні соціальних ролей: демонстрація, підтвердження, спростування, ігнорування запропонованої соціальної ролі,